

Poštovana savjetnice Muštra, poštovani prof. Elezoviću, poštovani gosp. Filipoviću,

Javljam Vam se pismom koje je reakcija na školsko/gradsko natjecanje iz matematike koje je održano prošlog tjedna 29. siječnja 2007. u hrvatskim školama. Ne mogu sakriti svoje ogorčenje organizacijskim promjenama koje su se dogodile u odnosu na prethodna osnovnoškolska natjecanja, a koje nikako ne idu u prilog poboljšanju natjecaja iz tako specifičnog predmeta kao što je matematika.

Ukidanje gradskog natjecanja iz matematike je po mojem mišljenju svakako jedan nelogičan potez koji narušava prirodnu hijerarhiju natjecanja školsko-gradsko-županijsko-regionalno/državno. Zar nije logično da, obzirom na tradicionalno velik odaziv učenika na natjecanju iz matematike u osnovnoj školi i na specifičnost i važnost predmeta, ukoliko je učenik među najboljima na školskom natjecanju, pokaže svoje znanje u lokalnoj sredini u kojoj živi, tj. na gradskom natjecanju, nakon čega slijedi županijsko natjecanje itd. Ne vidim dobro argumentiranih razloga zašto bi se sa školskog išlo odmah na županijsko natjecanje. A postupci koji su uslijedili nakon odluke o ukidanju gradskih natjecanja su nas sve još više zbunili. Anarhija u kojoj neki gradovi ipak imaju gradsko dok drugi nemaju, i u kojoj neke sredine tek u zadnji čas saznaju da ipak imaju gradsko umjesto školskog - cijeloj priči daju još dodatnu notu neozbiljnosti i učenike i nastavnike stavljaju u vrlo nepovoljan i nepravedan položaj.

Među najvažnijim problemima u ovoj novoj organizaciji ističem problem objektivnog ispravljanja testova. Taj problem se javljao i prije i svakako je trebalo razmisliti kako što objektivnije i pravednije pregledavati i bodovati testove. No, ove godine odlukom o ukidanju gradskih natjecanja (a time i mješovitih komisija iz različitih škola) dano je mnogo više prostora za nepravilnosti u bodovaju učeničkih radova. Mi nastavnici smo se našli u situacijama da trebamo ispravljati zadaće svojih učenika. U napatku piše kako nastavnik ne smije ispravljati rad učenika kojega je pripremao za natjecanje, ali nigdje ne piše rješenje za situaciju kako ispravljati kada je na školi samo jedan nastavnik matematike i sl. U razgovorima s nastavnicima prije natjecanja čule su se dileme „što ako ja pravedno bodujem, a kolegica iz susjedne škole to ne učini, hoće li moj učenik nepravedno biti izbačen iz sljedećeg kruga natjecanja zbog jednog boda kojeg bih možda mogla/trebala pokloniti“? Znam da smo radove trebali poslati Županijskim komisijama zajedno s ljestvicama poretka, ali je svima jasno da su detaljne provjere svakog od pristiglih radova besmislene i nemoguće. Testovi sa školskih natjecanja bi nama u osnovnoj školi više koristili da smo ih mogli sačuvati kod sebe, kako bismo s nadarenim učenicima u miru mogli napraviti kvalitetne analize pojedinačnih radova. Sve u svemu, umjesto da se problem ispravljanja testova pokušao što više objektivizirati i centralizirati, dobili smo upravo suprotno: subjektivizaciju ocjenjivanja i decentralizaciju, stotine malih komisija koje ispravljaju svaka po svojem osobnom subjektivnom nahođenju.

Problem s ispravljanjem testova za sobom vuče još neke vrlo važne probleme. Testovi za natjecanja iz matematike nisu pisani u obliku odgovora tipa zaokruži točan broj, ili tipa dopuni riječ koja se jednoznačno uklapa u smisao točne rečenice, već putova do točnog rješenja može biti koliko i samih natjecatelja. Stoga ovaj oblik (kako rješavanja tako i ispravljanja) traži određene povoljne uvjete kako za učenika tako i za ispravljачa. Pod povoljnim uvjetima smatram:

- a) primjereno vrijeme pisanja i ispravljanja testova;
- b) adekvatno pripremljene učenike za određenu razinu natjecanja;

c) nezavisne, objektivne i kombinirane komisije.

Pokušat ću pojasniti svaku stavku ove sistematizacije.

a) primjereno vrijeme pisanja i ispravljanja testova

Pomak termina specifičnog i misaono zahtjevnog matematičkog natjecanja s jutarnjih sati na vrijeme 13-15 h smatram vrlo lošom promjenom prvenstveno za učenike. Na taj je način i nastavnicima ispravljačima nakon jutarnjeg rada u školi, zatim čuvanja učenika za vrijeme pisanja, na kraju ostao najnaporniji posao koji zahtijeva veliku koncentraciju i odgovornost.

b) adekvatno pripremljene učenike za određenu razinu natjecanja
Natjecanje za koje se ne zna klasificira li se kao školsko ili gradsko zbunilo je svakog tko je bio na bilo koji način upleten u njega. Tako ove godine nismo konkretno znali kakve zadatke očekivati na ovom natjecanju – za neke je to gradsko, a za neke školsko natjecanje. Hoće li zadaci biti primjereni višem nivou tj. gradskom natjecanju ili nižem nivou, tj. školskom natjecanju? Oni učenici koji su imali gradsko natjecanje su, pretpostavljam, prije toga imali školsko kao do sada, dakle oni su već prošli lakšu varijantu i za njih se očekuje da će zadaci biti u razini prijašnjih gradskih. No, oni učenici koji 29.1. tek sudjeluju na školskom natjecanju očekuju ipak lakše tipove zadataka jer izbor učenika koji pristupaju školskom nije ipak jednak onima s gradskog i zadaci bi trebali biti primjereni školskom natjecanju. Ono što je mene osobno u ovoj zbrci najviše smetalo je činjenica da nitko nije znao kakvi zadaci će se na kraju pojaviti na tom školskom/gradskom natjecanju. Mi nastavnici bismo se prilagodili i pripremili učenike tako da ipak donekle budu zadovoljni svojim rezultatom, ali nismo znali što očekivati. U najmanju ruku to nije fer prema učenicima natjecateljima.

c) nezavisne, objektivne i kombinirane komisije

Već sam navela osnovne probleme vezane uz ovu točku. Komisije bi trebale biti nezavisne i objektivne, što znači da se nastavnik ne smije dovesti u sukob sa samim sobom da ispravlja radove učenika kojima je mentor. Komisije bi trebale biti kombinirane, što znači da u istoj komisiji trebaju sjediti kolege iz „konkurentskih“ škola koji će svojim prisustvom biti garancija objektivnosti drugih članova komisije. Čak bih se usudila za budućnost „nezavisne, objektivne i kombinirane komisije“ izreći u jednini: trebamo nezavisnu, objektivnu i kombiniranu komisiju koja će biti centralizirana i suvremenim putem ispraviti radove ne nužno u jednom danu i koja će to shvatiti profesionalno, a ne „požurite, samo da se toga riješimo pa idemo doma ljudi, umorni smo, od 8 sam u školi“. Uvjeti koji su nam nametnuti propozicijama natjecanja ove godine upravo su nas tjerali na ovu posljednju rečenicu koja se, sigurna sam, čula u mnogim školama 29. siječnja tamo negdje oko 19 h navečer ili još kasnije, a koja nas tjera na neobjektivnost, ma koliko se mi po svojoj savjesti trudili biti pravedni.

Osim ovih važnih primjedbi koje sam jednostavno morala izreći, bit ću slobodna dodati još neke napomene:

- Upute za provođenje natjecanja iz matematike su došle zadnji dan zajedno s testovima. Obzirom na promjene, nisam do zadnjeg časa znala treba li unaprijed nabaviti trgovačkog papira ili ove godine ide neki sasvim novi sustav testova koji se ne treba kopirati itd. Također, tek s tim uputama došle su obavijesti o ne-korištenju džepnog računala na natjecanju kao i o korištenju grafitne olovke. Mi smo učenicima već tjedan prije trebali reći što da ponesu na pisanje, a nismo imali informaciju o takvim važnim detaljima.

- Redovna nastava se sve više marginalizira. Konkretno, u ova dva tjedna

naleta raznih natjecanja ja komotno mogu prekrižiti svu redovnu nastavu iz matematike jer ili nema nastave (ako smo u popodnevnoj smjeni sva natjecanja se pišu pod nastavom) ili nema više od polovice razreda na nastavi jer su na natjecanjima.

- Tablice koje smo dobili za privremene i konačne ljestvice su univerzalne i nisu primjerene za matematiku. Naime, u tablici nema broja bodova po zadatku. S druge strane, u katalogu primjećujem da neki predmeti imaju svoje posebne obrasce primjerene svojim natjecanjima (kemija, jezici itd.) i smatram da bi matematika zbog svoje specifičnosti također trebala imati svoju posebnu tablicu za ljestvice poretka učenika.

- Termin od 29. siječnja se neugodno poklopio s rokom prijave za natjecanje Klokana. Učenici (pogotovo oni mlađi) su bili potpuno zbunjeni: koje natjecanje se piše 29.1., a za koje natjecanje se treba prijaviti do 1.2.

Na kraju moram reći da mi je jasno da mnoge promjene na bolje ovise i o tromom sustavu školstva, ali smatram da stvari koje sam navela traže prvenstveno dobru i na vrijeme pripremljenu organizaciju, a imam osjećaj da su se matematičari (ako ništa drugo, onda sigurno dobri organizatori) potpadanjem pod univerzalni sustav natjecanja, tablica i obrazaca dali uvući u mane neorganizacije natjecanja ostalih struka (pri čemu ne bih željela nikoga potcijeniti). Nisam se ovdje osvrtna na sadržajne probleme oko matematičkog natjecanja (primjerice, sadržaj zadataka, pripreme za natjecanje, analize natjecanja, tipovi natjecanja, broj zadataka itd.) koji također zahtijevaju kvalitetnije zahvate, već sam u pismu pokušala opisati nelogičnosti i organizacijske probleme „s terena“ koji su se pojavili ukidanjem gradskih natjecanja, a s kojima smo se susreli mi nastavnici osnovnih škola i za koje smatram da upravo Vi možete promijeniti. Zar je moguće da nedostatak novca u gradovima može prouzročiti tako veliku lavinu loših promjena u natjecanju? Zar je moguće da izbjegavanje isplaćivanja dnevnica može biti uzrok da se natjecanje pomakne za 13h? Pitam se bismo li trebali bojkotirati natjecanje sljedeće godine. Poznavajući nas nastavnike koji smo u najbližem kontaktu s učenicima malo je vjerojatno da ćemo uspjeti biti složni u tome jer na učenike gledamo vrlo empatično. No, to ne znači da ne vidimo probleme i da nas ne vrijeđaju nelogični postupci i promjene na lošije koje se donose u vezi s natjecanjima.

U nadi da ćete prepoznati dobru namjeru u ovom pismu srdačno Vas pozdravljam.

Dubravka Glasnović Gracin, prof., OŠ Bogumila Tonija, Samobor